



**Op zoek naar rode wijnen van minder gekende druiven  
in de Sud-Ouest**

**A la recherche des vins rouges de cépages moins connus du  
Sud-Ouest**

Goubert Jozef



Eindwerk academiejaar 2014 – 2015  
voor het verwerven van de titel  
Sommelier-Conseil

geschreven in opdracht van

de Vlaamse Wijnacademie  
en  
l' Université du Vin de Suze-la-Rousse

door

Goubert Jozef

Kwintijnpoort 28  
9200 Dendermonde



## Woord vooraf

De Sud-Ouest is één van de minder bekende wijnstreken in Frankrijk. In de wijnzaken en restaurants vindt men de wijnen uit deze regio slechts met mondjesmaat terug, op een paar uitzonderingen na zoals de Bergerac-, de Madiran- en de Cahorswijnen. Nochtans kent het gebied een lange traditie van wijnbouw, met wijngaarden die tot de oudste van Frankrijk behoren. Nergens vindt men een grotere diversiteit in druivenvariëteiten. Men vindt hier heel wat blauwe en witte druivensoorten die daar alleen voorkomen. In totaal worden er 300 druivenvariëteiten vermeld, waarvan 120 autochtone. Dat de wijnen nog onbekend zijn, heeft vaak ook een weerslag op de prijzen.

In dit eindwerk willen wij ons vooral richten op de rode wijnen gemaakt van deze minder gekende druivenvariëteiten. Blauwe druiven zoals tannat, cot, négrette, duras, fer servadou, l'abouriou, négret de Banhars, mouyssaguès noir, mauzac en prunelard zijn typisch voor de streek. Voor vele van deze druiven wordt de Sud-Ouest als bakermat vermeld. Sommige vonden hun weg in de rest van de wereld. Andere zijn bijna volledig verdwenen.

In welke mate dragen deze druivensoorten bij tot de specificiteit van de wijnen van de Sud-Ouest? Zijn het merendeel van deze druivenrassen gedoemd om te verdwijnen of vormen zij juist de kern van de eigenheid van deze wijnregio? Hoe en waarom komen deze druiven hier voor? Wat wordt er gedaan om deze druivenrassen in stand te houden? Hoe worden deze minder bekende druivenrassen gebruikt om de wijnen te promoten of worden zij verzwegen om de consument niet af te schrikken? Is er een globale visie voor deze wijnregio of is er eerder een mozaïek van visies net zoals voor de wijngebieden en wijngaarden zelf? Welke impact heeft de nabijheid van Bordeaux op de eigenheid van deze regio?

De zoektocht naar de antwoorden op deze vragen voerde ons naar vergeten, maar prachtige streken, ongekenne druiven, gepassioneerde wijnbouwers en nieuwe wijnsensaties. Deze streek is zo uitgestrekt en divers dat we een keuze maakten. Bij die keuze hebben wij ons vooral laten leiden door het onbekende en het bijzondere.

Hierbij wil ik ook een aantal mensen bedanken. In de eerste plaats Lieve De Witte, mijn echtgenote, die mijn 'compagnon de route' was tijdens onze tocht naar de Sud-Ouest en bij het maken van dit eindwerk. Haar interesse ging vooral uit naar de witte wijnen en ik heb mij geconcentreerd op de rode. Ook de talrijke wijnboeren die ons met veel liefde en geduld alles uitlegden en hun passie voor de wijn met ons deelden. Ten slotte ook een woord van dank aan de leraars-sommeliers van de Vlaamse Wijnacademie, in het bijzonder André Van der Elst, die ons met veel geduld en overgave wegwijs maakten in het wijnlandschap.

# Inhoudsopgave

<b>1</b>	<b>Inleiding</b>	<b>7</b>
1.1	<i>Opbouw eindwerk</i> .....	7
1.2	<i>Bronnen</i> .....	8
<b>2</b>	<b>Geschiedenis van de Sud-Ouest als wijnregio</b>	<b>9</b>
2.1	<i>Oudheid</i> .....	9
2.2	<i>Middeleeuwen</i> .....	9
2.3	<i>Haut-Pays</i> .....	10
2.4	<i>Hollanders</i> .....	11
2.5	<i>Franse Revolutie</i> .....	11
2.6	<i>Phylloxera</i> .....	11
2.7	<i>Heropstanding</i> .....	11
<b>3</b>	<b>Positionering van Sud-Ouest als wijnregio</b>	<b>12</b>
3.1	<i>Overzicht van de appellatiestructuur</i> .....	12
3.2	<i>Locatie van de wijngaarden van de Sud-Ouest</i> .....	12
3.3	<i>Oppervlakte en opbrengst van de wijngaarden</i> .....	14
3.4	<i>Aandeel verschillende AOP's in wijnproductie Sud-Ouest</i> .....	16
3.5	<i>Export</i> .....	17
3.6	<i>Klimaat</i> .....	17
3.7	<i>Bodem</i> .....	17
3.8	<i>Druivensoorten</i> .....	18
<b>4</b>	<b>Druiven</b>	<b>19</b>
4.1	<i>Inleiding</i> .....	19
4.2	<i>Verwantschap tussen de druiven van de Sud-Ouest</i> .....	19
4.3	<i>Bespreking van de minder gekende blauwe druiven uit de Sud-Ouest</i> .....	21
4.3.1	Négrette	21
4.3.2	Fer servadou	22
4.3.3	Duras	24
4.3.4	Prunelard	25
4.3.5	Mauzac noir	27
4.3.6	Abouriou	27
4.3.7	Négret de Banhars	29
4.3.8	Portugais bleu	30
4.3.9	Jurançon noir	31
4.3.10	Manseng noir	32
4.3.11	Mérille	32
4.3.12	Mouyssaguès noir	32
4.3.13	Milgranet	32
4.3.14	Négret castrais	33
4.3.15	Valdiquié noir	33
4.3.16	Négret pounjut	33
4.3.17	Villard noir	33

4.3.18	Andere	34
4.4	<i>Evolutie van de zeldzame druiven</i> .....	34
<b>5</b>	<b>Streken van de Sud-Ouest</b>	<b>36</b>
5.1	<i>Inleiding</i> .....	36
5.2	<i>Gaillac</i> .....	36
5.2.1	Ligging	36
5.2.2	Bodem	36
5.2.3	Klimaat	37
5.2.4	Geschiedenis	38
5.2.5	Cahier des charges	39
5.2.6	Commercialisatie	39
5.2.7	Druiven en terroir	40
5.3	<i>Fronton</i> .....	42
5.3.1	Ligging	42
5.3.2	Bodem	42
5.3.3	Klimaat	43
5.3.4	Geschiedenis	43
5.3.5	Cahier des charges	43
5.3.6	Culinair	44
5.3.7	Commercialisatie	44
5.3.8	Druiven en terroir	44
5.4	<i>Côtes du Marmandais</i> .....	45
5.4.1	Ligging	45
5.4.2	Bodem	45
5.4.3	Klimaat	45
5.4.4	Geschiedenis	45
5.4.5	Cahier des charges	46
5.4.6	Commercialisatie	46
5.4.7	Druiven en terroir	47
5.5	<i>Marcillac</i> .....	48
5.5.1	Ligging	48
5.5.2	De bodem	50
5.5.3	Klimaat	50
5.5.4	Geschiedenis	50
5.5.5	Cahier des charges	51
5.5.6	De wijnstijlen	52
5.5.7	De druiven en terroir	52
5.6	<i>Entraygues-et-Fel</i> .....	53
5.6.1	Ligging	53
5.6.2	Bodem	54
5.6.3	Klimaat	54
5.6.4	Geschiedenis	54
5.6.5	Cahier des charges	54
5.6.6	Wijnstijlen	55
5.6.7	Wijn en gerechten	55
5.6.8	Commercialisatie	55
5.6.9	Druiven en terroir	56
5.7	<i>Estaing</i> .....	56
5.7.1	Ligging	56
5.7.2	Bodem	57
5.7.3	Klimaat	57

5.7.4	Geschiedenis	57
5.7.5	Cahier des charges	57
5.7.6	Wijnstijlen	58
5.7.7	Wijn en gerechten	58
5.7.8	Commercialisatie	58
5.7.9	Druiven en terroir	59
5.8	<i>Andere appellaties van de Sud-Ouest</i> .....	59
<b>6</b>	<b>Besluiten</b>	<b>61</b>
<b>7</b>	<b>Bibliografie</b>	<b>64</b>
<b>APPENDIX A.</b>	<b>Ontmoetingen met bijzondere wijnboeren</b>	<b>67</b>
1)	<i>Domaine Roucou Cantemerle en Très Cantou - Bernard Plageoles</i> .....	67
2)	<i>Domaine De La Ramaye - Michel Issaly</i> .....	69
3)	<i>Château de Colombière - Diane en Philippe Cauvin</i> .....	70
4)	<i>Château Lassole - Stéphanie Roussel</i> .....	71
5)	<i>Domaine Du Cros – Philippe Teulier</i> .....	72
6)	<i>Andere bijzondere ontmoetingen met wijnbouwers uit de Sud-Ouest</i> .....	75
<b>APPENDIX B.</b>	<b>Gedegusteerde wijnen</b>	<b>76</b>
1)	<i>Gaillac</i> .....	76
2)	<i>Marmandais</i> .....	79
3)	<i>Béarn</i> .....	80
4)	<i>Madiran</i> .....	80
5)	<i>Marcillac</i> .....	81
6)	<i>Entraygues et Le Fel</i> .....	82
7)	<i>Estaing</i> .....	82
8)	<i>Fronton</i> .....	83
9)	<i>Bergerac</i> .....	85
10)	<i>Cahors</i> .....	86

# 1 Inleiding

De wijngaarden van de Sud-Ouest strekken zich uit over een gebied van meer dan 500 km en 12 departementen. Het gebied telt 30 AOP's en 14 IGP's, verspreid over 60 000 ha. De samenstelling van de deze wijngaarden wordt gekenmerkt door een enorme diversiteit aan druivenrassen waarvan sommige enkel hier te vinden zijn. Een studie van het IFV Sud-Ouest heeft aangetoond dat deze streek de bakermat is van 130 variëteiten die vandaag gekend zijn (1). 30% van de druivensoorten van Frankrijk bevinden zich op minder dan 6% van de wijnbouwoppervlakte. Nu worden er nog 29 van deze druivenrassen gebruikt in de wijnbouw in de Sud-Ouest.

De verklaring van deze diversiteit vindt zijn oorsprong in diverse elementen. Ten eerste de geografische ligging. Het is een uitgestrekt gebied met diverse geologische formaties. Ook het klimaat kent grote verschillen, met een sterk wisselende mix van oceanische, mediterrane, continentale en berginvloeden. Maar ook de geschiedenis heeft zijn rol gespeeld. In de middeleeuwen lag de streek op een belangrijke route naar Santiago de Compostella. Tijdens deze periode zijn vele variëteiten in deze streek geïntroduceerd.

## 1.1 Opbouw eindwerk

In een eerste hoofdstuk gaan we in op de geschiedenis van de wijnbouw in de streek. Vooral de ligging op de route naar Santiago de Compostella en de uitbouw van de abdijen hebben een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de wijnbouw.

In hoofdstuk twee lichten we de algemene kenmerken van de Sud-Ouest als wijnregio toe.

Vervolgens worden de specifieke en bijzondere druivenrassen van de Sud-Ouest besproken. Gezien het grote aantal is het onmogelijk om ze allemaal te bespreken. Wij hebben dan ook een selectie gemaakt. Hierbij hanteerden we een aantal criteria. Zoals aangegeven in de titel van het eindwerk beperken we ons tot de blauwe druiven. De Bordelese druiven worden hier niet besproken, ook al worden zij in grote mate gebruikt in de Sud-Ouest, zij beantwoorden niet aan het criterium "zeldzaam". Maar ook meer specifieke druivensoorten zoals de malbec en de tannat hebben we niet in onze bespreking opgenomen omwille van datzelfde criterium, de fer servadou en de négrette echter wel. De grens blijft arbitrair. In principe beperken we ons tot de druiven die voorkomen in de AOC's, behalve als er duidelijke pogingen ondernomen worden om met bepaalde druivensoorten een kwaliteitswijn te maken.

In het vierde hoofdstuk bekijken we de verschillende AOC's. Ook hier zijn er te veel appellaties om ze allemaal te bespreken en laten we ons leiden door de zeldzame druiven voor de rode wijnen. We beperken ons tot de appellaties waar die zeldzame druiven een belangrijke rol spelen of het potentieel hebben om dat in de toekomst te doen. Zo gaan we niet dieper in op de Bergerac waar men vooral bordelese druiven gebruikt. We gaan na in welke mate de die zeldzame druiven een rol spelen in de appellaties en in welke mate het cahier des charges hier op inspeelt.

Ten slotte formuleren we een aantal besluiten waarin we vooral nagaan in welke mate de zeldzame en autochtone druiven kunnen bijdragen tot de eigenheid, de promotie en de uitbouw van de appellaties in de Sud-Ouest.

Veel van de informatie die we verzamelden komt van gepassioneerde wijnbouwers die we konden ontmoeten op onze zoektocht. In een eerste appendix geven we een kort relaas van een aantal van deze boeiende ontmoetingen.

Ons veldwerk bestond ook in het proeven van talrijke wijnen. Vele van deze wijnen kunnen enkel lokaal verkregen worden en konden we pas bemachtigen na een ware zoektocht. Zo is het bijvoorbeeld niet zo gemakkelijk een wijn, gemaakt van de négret de banhars of van de

manseng noir, te vinden. In appendix B bespreken we een aantal van de wijnen die we proefden.

## 1.2 Bronnen

Het aantal boeken over de wijnen van de Sud-Ouest is zeer beperkt. Gelukkig is er het boek van Paul Strang, een Engelsman die al 45 jaar in de Sud-Ouest woont. Hij heeft een zeer volledig en didactisch werk geschreven: “Vins et Vignerons du Sud-Ouest”, uitgegeven in het Frans en het Engels (2). Met dit boek vonden we de weg naar vele bijzondere en gepassioneerde wijnboeren. De laatste uitgave dateert van 2009 en is hier en daar aan herziening toe. Ook vermeldenswaardig is het boek van Robert Plageoles: “La saga des cépages gaillacois et tarnais en 2000 ans d’histoire”, waarin een 70-tal druiven besproken worden die een historisch band hebben met Gaillac (3). Daarnaast zijn er de meer algemene standaardwerken zoals “Wine Grapes” van Jancis Robinson waarin 1368 druivenrassen beschreven worden (4).

Ook de cahiers des charges van de verschillende appellaties vormen belangrijke bronnen van informatie. Zij bevatten niet alleen een droge opsomming van de regels die moeten gevolgd worden. Men kan er ook heel wat achtergrondinformatie vinden over de geschiedenis, het klimaat, de bodem en het terroir.

Op het internet vonden we ook heel wat informatie. Er blijft altijd de twijfel over de betrouwbaarheid van deze bronnen. Daarom hebben we in hoofdzaak gebruik gemaakt van websites die verbonden zijn met professionele of semiprofessionele organisaties die op een systematische wijze bezig zijn met wijn. Zo is er bijvoorbeeld heel wat informatie te vinden op de website van het “Institut français de la vigne et du vin (IFV), Vinnopôle Sud-Ouest” (5). Het IFV geeft ook een tijdschrift uit: “La Grappe d’Autan”, waarin regelmatig samenvattingen gepubliceerd worden van wetenschappelijke studies. Ook de website van het project “Pl@ntGrape” (6), een project onder de vleugels van de Agropolis Foundation (een consortium met onder andere het INRA), bevat heel wat informatie over de verschillende druivenrassen en hun evolutie in Frankrijk. Daarnaast zijn er nog vele andere websites en blogspots. Eén daarvan verdient toch wel een bijzonder vermelding: “Fringewines” van Rob Tebeau (7). Dit is een bijzonder goed gedocumenteerde wijnblog van iemand die op zoek gaat naar speciale wijnen, excentrieke wijnboeren en minder gekende druivenrassen over gans de wereld. Helaas wordt deze blog spot sinds 2013 niet meer verder aangevuld.

Uiteraard hebben de talrijke wijnboeren die we ontmoetten ons enorm veel verteld. Van een aantal van deze ontmoetingen staat een kort verslag in het appendix B van dit eindwerk.

Voor de volledige bibliografie verwijzen we naar hoofdstuk 7 van dit eindwerk.



## 2 Geschiedenis van de Sud-Ouest als wijnregio

### 2.1 Oudheid

De wijngaarden van de Sud-Ouest zijn samen met die van de Provence de oudste van Frankrijk. De regio Gaillac, in de Tarn werd in de 4<sup>de</sup> eeuw voor onze jaartelling bewoond door een Keltisch volk, de Rutenen, afkomstig van het Centraal Massief. Men gaat ervan uit dat dit volk ook al wijn maakte omdat er wijnkruiken gevonden werden die dateren uit die periode. Er zijn ook sterke aanwijzingen dat de Feniciërs, de Grieken, wijngaarden aanlegden in de streek van Toulouse, voor de Romeinen daar kwamen. De wijnen werden in amforen vervoerd die zeer fragiel waren, daarom bevonden de wijngaarden zich dikwijls in de buurt van havens en rivieren, zodat geen lange wegtransporten nodig waren.

Met de komst van de Romeinen in de tweede eeuw voor Christus ontwikkelde de handel in wijn zich verder. Er wordt aangenomen dat de mauzac afstamt van de druif 'basilicae' en dat de duracina een voorouder zou zijn van de duras. De Romeinen bezetten de volledige streek van de Sud-Ouest en plantten er overal wijngaarden aan. Zo ook in de streek van Béarn en in de Jurançon.

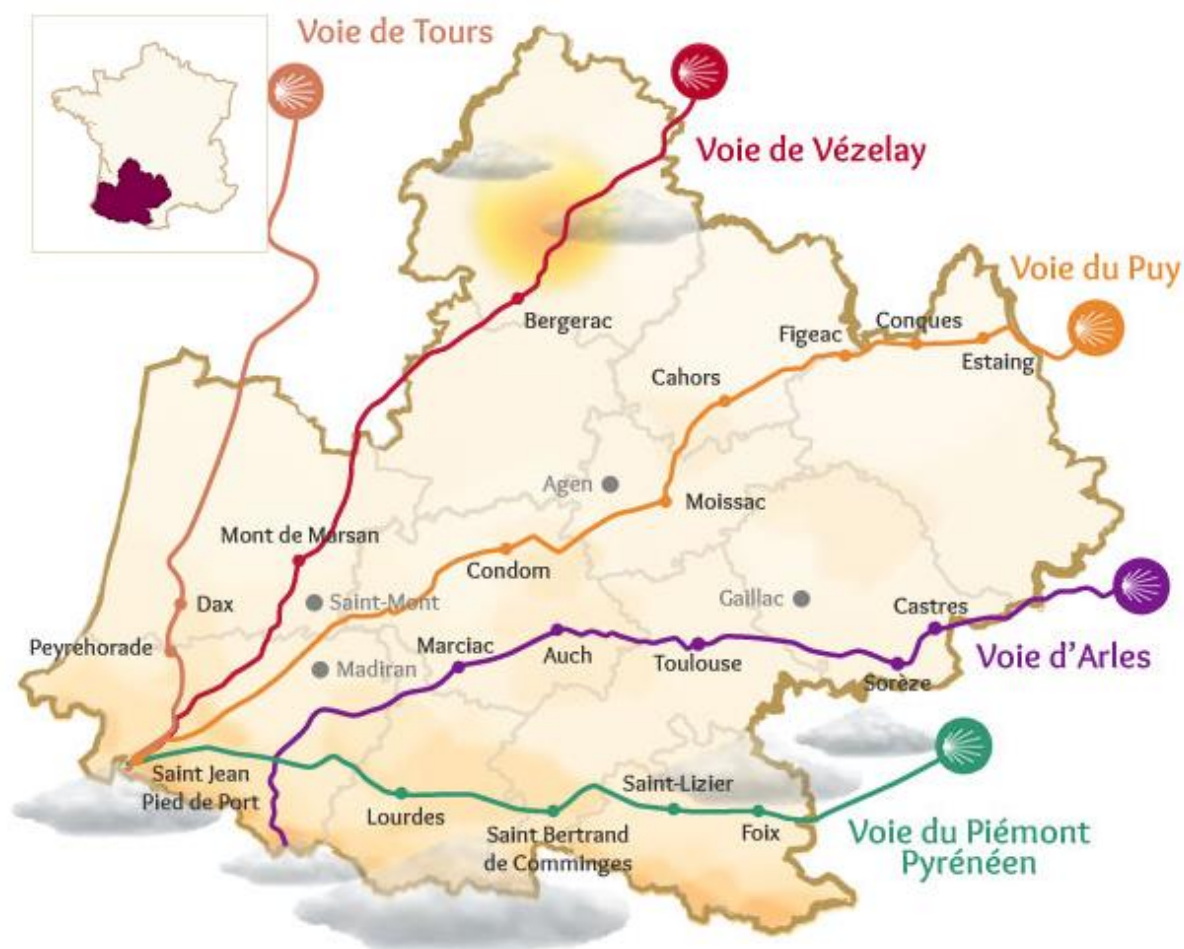
De Rutenen moesten belastingen betalen op de wijnen die ze exporteerden naar Italië, maar dat verhinderde niet dat er een bloeiende handel tot stand kwam.

### 2.2 Middeleeuwen

Na de val van het Romeinse rijk werden de wijngaarden verwoest en de handel kwam tot stilstand. Na de vrede die gesloten werd tussen de Wisigoten en de Romeinen in 418 kwamen de wijngaarden weer tot bloei. Gedurende 3 eeuwen kende de regio een zekere stabiliteit. De clerus speelde een rol in de uitbouw van de wijngaarden. Maar in de 8<sup>ste</sup> eeuw werd de streek bestookt door de Vikings in het westen en de Moren in het oosten, waarbij heel wat steden en kloosters verwoest werden. Geleidelijk aan vermindert de macht van de Wisigoten en neemt de invloed van het christendom toe. Het gebied vindt aansluiting met het katholieke Frankrijk en maakt deel uit van het Karolingische rijk (8).

In de 11<sup>de</sup> en 12<sup>de</sup> eeuw ontstaan er overal in de streek abdijen en kerken en in hun buurt wijngaarden. In Gaillac wordt de abdij van Saint-Michel gesticht in 972. De abdij vormt op dat moment het centrum van de wijnhandel in de streek. In 1030 wordt het benedictijnerklooster in Madiran gesticht, met daarrond wijngaarden waarvan de wijn gecommmercialiseerd wordt door de monniken. Zo vormde ook de kerk van Fronton in 1119 een centrum van wijngaarden die eigendom waren van de orde van Sint-Jan van Jerusalem. In de streek van Béarn waren er de kloosters van Saint Pé de Geyres en Saint Vicent (1022).

Vele van de wijngaarden bevonden zich op de routes naar Santiago de Compostella (Figuur 1) (9).



Figuur 1: Overzicht van de bedevaartroutes naar Santiago de Compostella (9)

## 2.3 Haut-Pays

In 1152 trouwt Eleonora met Hendrik II, de toekomstige koning van Engeland. Ondanks de honderdjarige oorlog die dan woedt tussen Frankrijk en Engeland, floreert de wijnhandel tussen beide landen en de wijnen van Gaillac vinden hun weg naar Engeland via de haven van Bordeaux. Deze wijnen worden: "Vins du Haut-Pays" genoemd en worden erkend omwille van hun kwaliteit. Men gaf de wijnen de naam van de haven waar ze werden geladen. Tot in de 17<sup>de</sup> eeuw werd er de streek van Bordeaux geen kwalitatief hoogstaande wijnen gemaakt (2) en voegde men er wijnen van de Haut-Pays bij om ze te verbeteren. De Bordelese wijnboeren probeerden privileges te verkrijgen om hun eigen wijnverkoop te bevoordelen. Zo verkregen ze dat de wijn van het hinterland pas na kerstmis via de haven van Bordeaux mocht verscheept worden. Maar ondanks de privileges en de oorlogen vonden de wijnen uit de Sud-Ouest hun weg naar Engeland. De meeste wijngaarden lagen in de buurt van de havens langs de rivieren. Enkel Bergerac ontsnapt aan de gevolgen van de Bordelese privileges, aangezien de wijnen direct van de haven van Libourne konden verscheept worden. De wijnen werden ook gebruikt door de Bordelese handelaars om ze te mengen met Bordelese wijnen.

In de 15<sup>de</sup> en de 16<sup>de</sup> eeuw worden er in de Bergerac streek ook droge witte wijnen gemaakt en zo ook in de Jurançon. Er wordt in die tijd al melding gemaakt van de gros en petit manseng. Uit deze periode dateren ook de eerste vermeldingen van de Gaillac mousseux. In 1529 vindt er zelfs een wijnconcorso plaats!

## 2.4 Hollanders

Op het einde van de 16<sup>de</sup> eeuw verkrijgt Holland zijn onafhankelijkheid. Dit luidt het begin in van een commerciële expansie die haar hoogtepunt zal bereiken in de 17<sup>de</sup> eeuw. Dit heeft een grote invloed op de wijnhandel van Bordeaux en de Sud-Ouest. De Hollanders waren liefhebbers van witte wijnen, moelleux wijnen en eau-de-vie. De Hollanders hielpen ook bij het droogleggen van de moerassen in de streek van Bayonne. Nadien ontstond er een bloeiende handel in de wijnen uit de streek van Tursan naar Engeland en Holland. Onder invloed van de Hollanders werden wijnen gemaakt die geschikt waren om eau-de-vie van te maken, witte wijnen met een hoge aciditeit. Zo ziet men in die periode de picpoul in de streek verschijnen. Het is toen dat de Armagnac het levenslicht zag. In die tijd werd er in gans de streek wijn gedistilleerd tot eau-de-vie. Ook de zoete witte wijnen uit de Bergerac, Jurançon en Bordeaux werden massaal uitgevoerd naar Holland.

Pas in 1776 werd een einde gesteld aan de privileges voor de Bordelese wijnen.

## 2.5 Franse Revolutie

Tijdens Franse revolutie werd de handel ernstig bemoeilijkt. De wijngaarden in handen van de clerus werden geconfisqueerd, verdeeld en gereorganiseerd. De interne douanetaxen werden opgeheven om de handel in Frankrijk te bevorderen.

## 2.6 Phylloxera

In 1853 werden de wijngaarden getroffen door de oidium en in 1870 door de phylloxera en in 1878 door de meeldauw. Voor de streek was dat een drama, want de wijnbouw was de belangrijkste bron van inkomsten. Samen met de Bordeaux streek was dit de wijngaard van Europa. Dit resulteerde in een ontvolking van de streek, zeker op die plaatsen waar de grond niet geschikt was voor andere landbouwgewassen (de kalkplateaus).

Sommige wijnbouwers plantten nadien hun wijngaarden terug aan zoals in de rest van Frankrijk, gebruik makend van Amerikaanse onderstokken. De markt werd vooral op lokaal verbruik afgestemd, op arbeiders die in de mijnen werkten. De prijzen moesten laag zijn en men plantte dikwijls productieve druivenrassen aan. De rendementen werden niet beperkt wat de naam van de wijnen niet ten goede kwam (9).

## 2.7 Heropstanding

Vanaf 1936 worden de eerste appellaties toegekend in de streek. In 1936 voor de zoete wijnen uit Jurançon en Bergerac, in 1938 voor de witte wijnen uit Gaillac.

In 1956 was er een enorm strenge winter die heel wat wijngaarden verwoestte in de Sud-Ouest. Nadien werden de wijngaarden stap voor stap opnieuw aangelegd, dikwijls door de "pieds noirs" die een vorm van ondernemerschap met zich meebrachten. De ontwikkeling van kwaliteitswijnen in de regio werd ook ondersteund met geld van de Europese gemeenschap. Er werd veel gebruik gemaakt van Bordelese druivenrassen. Maar de belangrijkste factor blijft toch het enthousiasme en het doorzettingsvermogen van een aantal gepassioneerde wijnboeren. De laatste jaren is er een hernieuwde belangstelling voor de historische druivenrassen in de Sud-Ouest. Hierover meer in de rest dit eindwerk.

## 3 Positionering van Sud-Ouest als wijnregio

### 3.1 Overzicht van de appellatiestructuur

Er zijn in totaal 30 AOP/AOC's in de Sud-Ouest. De eerste dateren van 1936 (Jurançon en Bergerac). De laatste van 2011 (Saint-Sardos). Daarnaast hebben we nog twee eaux-de-vie: Armagnac en Flocc de Gascogne. In totaal dus 32. Overal vindt men andere aantallen. Op vele websites en op vele kaarten worden Bergerac, Côtes de Marmandais en Côtes de Duras niet meegeteld als deel van de Sud-Ouest (10). Er is geen eenduidige definitie van wat al dan niet tot de wijnregio Sud-Ouest behoort. In dit eindwerk nemen we de definitie van de Sud-Ouest zoals omschreven in deze paragraaf tenzij anders aangegeven.

In totaal zijn er 15 IGP's waarvan er één "IPG régionale": Comté Tolosan. Deze kan in 11 departementen geproduceerd worden. De rest zijn "IPG départementales" of "IPG de petites zones". Hierbij behoort ook Lavilledieu, de enige VDQS die niet gepromoveerd is tot AOP.

De grenzen van de appellaties vallen niet altijd samen met de grenzen van de regio's en de departementen.

IGPs Sud-Ouest	AOPs Sud-Ouest	
Agenais	Béarn	Gaillac premières côtes
Ariège	Bergerac	Haut-Montravel
Atlantique	Brulhois	Irouléguay
Aveyron	Buzet	Jurançon
Comté Tolosan	Cahors	Madiran
Coteaux de Glanes	Coteaux du Quercy	Marcillac
Côtes de Gascogne	Côtes de Bergerac	Monbazillac
Côtes du Lot	Côtes de Duras	Montravel
Côtes du Tarn	Côtes de Millau	Pacherenc du Vic-Bilh
Gers	Côtes de Montravel	Pécharmant
Landes	Côtes du Marmandais	Rosette
Lavilledieu	Entraygues - Le Fel	Saint-Mont
Périgord	Estaing	Saint-Sardos
Thézac-Perricard	Fronton	Saussignac
Vins de la Corrèze	Gaillac	Tursan

Figuur 2 : Alfabetisch overzicht van de IGPs en de AOPs van de Sud-Ouest.

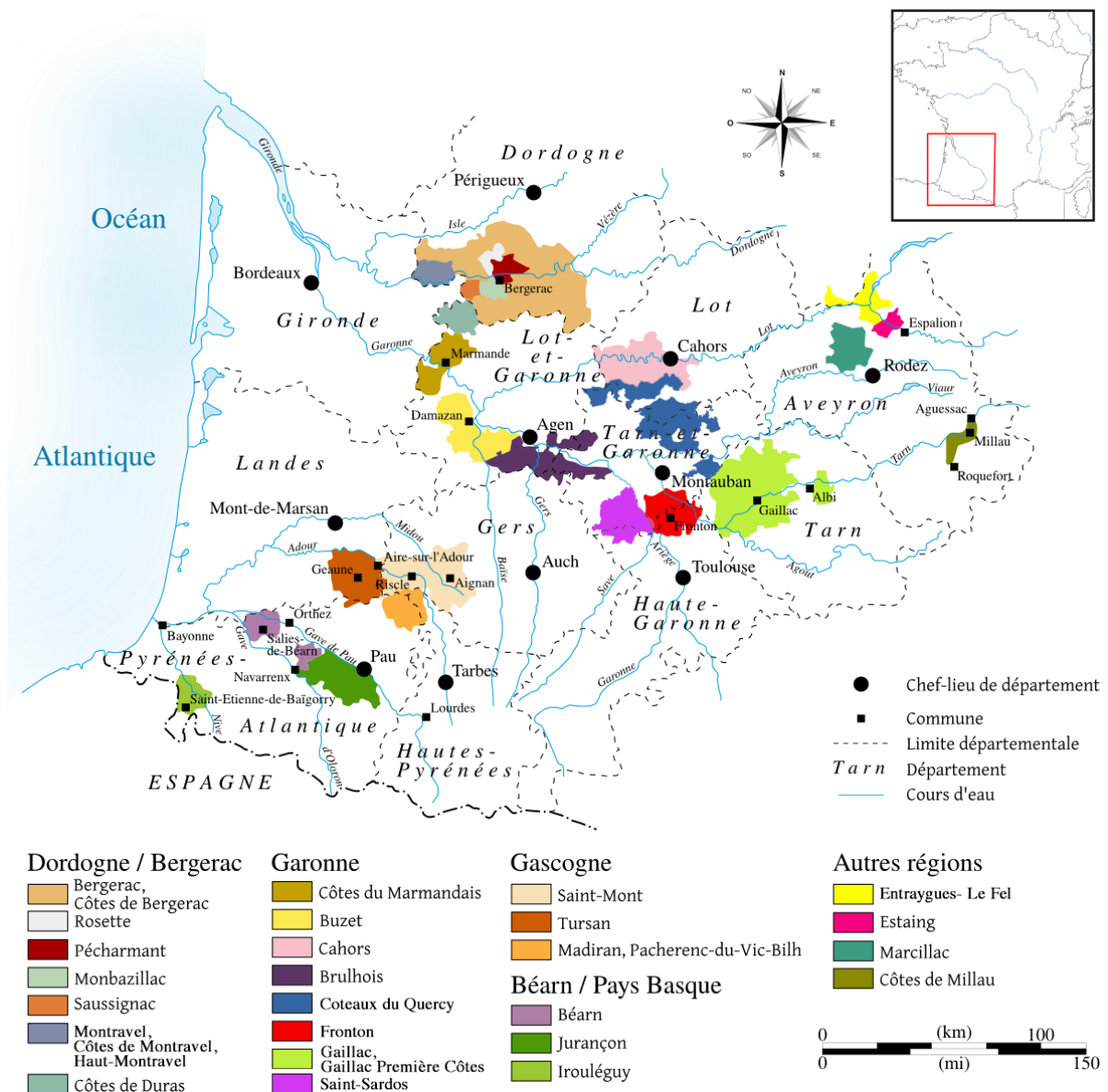
### 3.2 Locatie van de wijngaarden van de Sud-Ouest

Frankrijk is administratief opgedeeld in 27 regio's die verder onderverdeeld zijn in 101 departementen. De AOC-wijngaarden van de Sud-Ouest strekken zich over niet minder dan 12 administratieve departementen uit: l'Aveyron, la Dordogne, la Haute-Garonne, le Gers, les Landes, le Lot, le Lot-et-Garonne, les Pyrénées-Atlantiques, les Hautes-Pyrénées, le Tarn, le Tarn-et-Garonne en Cantal. Deze departementen zijn gelegen in de regio Midi-Pyrénées en in Aquitaine. Enkel het noordelijk deel van de AOC Entraygues - Le Fel ligt in de regio van Auvergne. In de nieuwe indeling van de regio's worden Midi-Pyrénées en Languedoc-

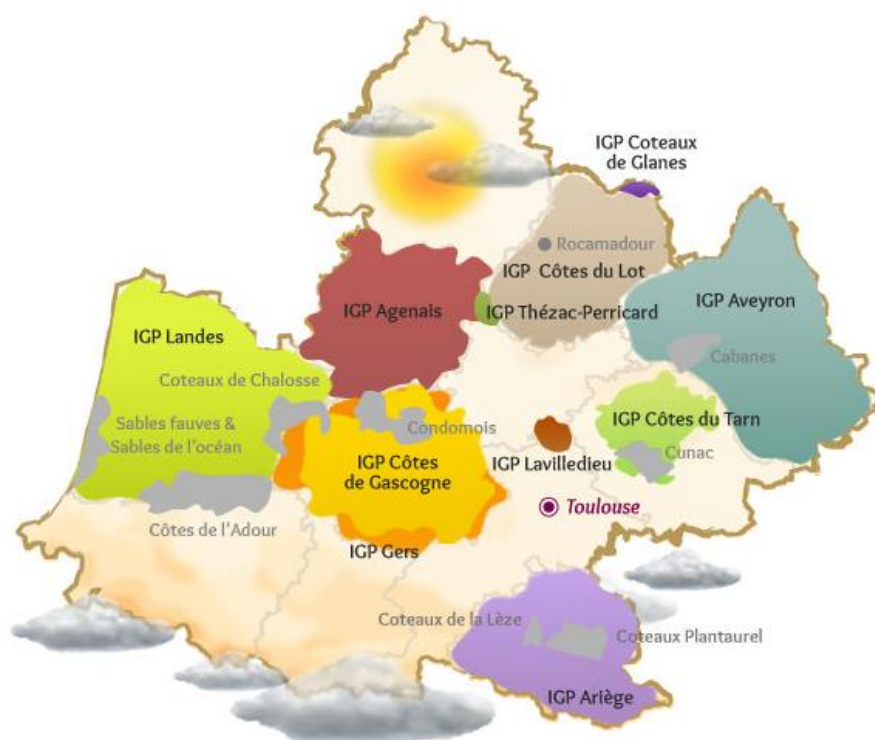
Roussillon samengevoegd, wat de identiteit van de Sud-Ouest als wijngedebied nog onduidelijker zal maken

Op vele kaarten van de Sud-Ouest worden de appellaties van Bergerac, Côtes du Marmandais en Côtes de Duras niet vermeld. Volgens Elian Da Ros, een wijnboer uit de Marmandais, zou dit komen omdat deze gebieden hun bijdrage niet zouden betaald hebben aan de "Interprofession des Vins du Sud-Ouest" (9). Ook wat betreft de IGPs is er niet altijd eenduidigheid, zo worden IGP Atlantique en IGP Périgord niet altijd meegerekend tot de Sud-Ouest.

Wij konden geen enkele kaart vinden die de AOP/AOC-appellaties correct weergaven in overeenstemming met de laatste versie van het cahier des charges. Zo staat de IGP "Vins de Lavilledieu" op de meest kaarten vermeld, terwijl "Saint-Sardos", dat sinds 2011 in de AOP-appellatie opgenomen is, niet vermeld wordt. Ook de benamingen zijn dikwijls niet aangepast (dikwijls staat er nog "Côtes de" of "Vin de" in de naam van de appellatie, terwijl dit in de officiële benaming weggelaten wordt). Daarom hebben we zelf een kaart gemaakt vertrekkende van een kaart die dateert van 2006 (11).



Figuur 3: Locatie van de AOC wijngaarden in de Sud-Ouest (Aangepaste versie van (11))



Figuur 4: Locatie van de IGP wijngaarden van de Sud-Ouest. (9)

### 3.3 Oppervlakte en opbrengst van de wijngaarden

Door het gebrek aan een eenduidige en consistente definitie van de Sud-Ouest als wijnregio is het ook moeilijk correcte cijfers te vinden van de oppervlakte van de wijngaarden. Volgens le guide des vins et des vignes de France (8) bedraagt de oppervlakte van de wijngaarden geklasseerd als AOC-AOP 57 500 ha. Volgens de website van Interprofession des Vins du Sud-Ouest (IVSO), bedraagt de oppervlakte van de wijngaarden 50 000 ha, maar we weten dat ze Bergerac (11 100ha), Côtes du Marmandais (1500 ha), Côtes de Duras (1 500 ha) niet meerekenen. Als we die er bij tellen komen we aan 64 000 ha.

FranceAgriMer (établissement national des produits de l'agriculture et de la mer), heeft tot doelstelling om het overleg in de sector te bevorderen en is een instelling die afhangt van ministerie van landbouw in Frankrijk. Zij verzamelen en publiceren tal van studies en cijfers. Op basis van de cijfers van FranceAgriMer hebben we geprobeerd recente cijfers van de oppervlakte van de wijngaarden en de wijnproductie in de Sud-Ouest te berekenen (12). Ook in de deze cijfers vinden we niet direct het cijfer voor de Sud-Ouest terug. FranceAgriMer publiceert de cijfers per administratieve regio en per departement. Maar aangezien de grenzen niet samenvallen met de grenzen van de appellaties kan men uit de gepubliceerde cijfers niet direct de getallen voor de Sud-Ouest aflezen. Om tot juiste cijfers te komen hebben we de waarden van de verschillende departementen samengeteld (zie Figuur 5). Wij kunnen ons beperken tot Aquitaine en Midi-Pyrénées<sup>1</sup>. Het wijnareaal in Auvergne dat tot de

<sup>1</sup> De gegevens van het departement Pyrénées-Atlantique zijn niet rechtstreeks af te lezen uit de tabellen van FranceAgriMer. Wij hebben deze berekend als het totaal van Aquitaine min de andere regio's. De bekomen resultaten lijken eerder laag aangezien dit departement de appellaties Jurançon (1200 ha), Béarn (260 ha), Irouléguay (230 ha) en een groot deel van Madiran (1300 ha) en Pacherenc-du-Vic-Bilh (300ha) omvat.

Sud-Ouest behoort, is verwaarloosbaar (minder dan 10 ha). Uit deze berekening blijkt dat de oppervlakte van de wijngaarden van de Sud-Ouest 59 300 ha bedroeg in 2012. Deze oppervlakte is met 15% afgenomen gedurende de laatste 10 jaar. Het aandeel van de AOC wijngaarden bedraagt 52% voor het geheel van de rode, witte en rosé wijnen. De rode wijnen maken 48% van de totale productie uit, de rosé wijnen 12% en de witte 40%. Het aandeel van de rode wijnen in de AOC is echter 73% (jaar 2012).

De totale opbrengst, volgens onze eigen berekening op basis van de gegevens van FranceAgriMer, bedraagt 3,5 miljoen hl in 2012. Volgens de Guide des vins et des vignes de France (8) bedraagt de opbrengst 4,6 miljoen hectoliters, waarbij niet vermeld wordt in welk jaar, terwijl volgens diezelfde bron de oppervlakte van de wijngaarden van de Sud-Ouest 57 500 ha bedraagt wat goed overeenkomt met onze eigen berekening. Dit zou overeenkomen met een gemiddeld rendement van 80 hl/ha wat toch nogal naar de hoge kant lijkt. Volgens onze eigen berekening op basis van de gegevens van 2012 komen we uit op een rendement van 59 hl/ha voor alle wijnen samen en 43 hl/ha voor de AOP-wijnen, wat meer realistisch lijkt, aangezien 2012 een normaal jaar was qua gemiddelde opbrengsten (althans in de Sud-Ouest).

Regio	Departement	Oppervlakte (in 1000 ha)				Opbrengst (in 1000 hl)				Opbrengst rood en rosé (in 1000 hl)				Rood in %									
		Totaal 2002	2012	AOC/AOP 2002	2012	Totaal 2002	2012	AOC/AOP 2002	2012	Totaal 2003	2012	rosé 2012	AOC/AOP 2003	2012	rosé 2012	Totaal 2012	AOP 2012						
Aquitaine																							
	Dordogne	14,5	12,1	12,7	11,1	608	526	541	492	360	328	56	316	302	53	62%	61%						
	Landes	2,2	1,8	0,3	0,3	129	110	1	16	38	31	15	0,3	14,2	6,2	28%	89%						
	Lot et Garonne	7,8	6,2	5,9	4,9	428	340	316	233	299	252	68	244	201	54	74%	86%						
	Pyrénées Atlantique	2,4	2,5	2,1	2,2	89	106	80	97	54	49	7	47	41	7	46%	42%						
Midi-Pyrénées																							
	Haut-Garonne	2,4	1,6	1,2	0,9	103	83	53	38	84	82	31	41	38	15	99%	100%						
	Gers	18,4	18,3	0,9	1,7	1290	1562	39	94	228	297	126	34	77	17	19%	82%						
	Lot	5,7	5,1	4,4	3,6	250	244	213	160	169	241	20	135	160	1	99%	100%						
	Tarn	8,4	6,1	3,7	3	454	400	170	132	238	288	69	106	92	20	72%	70%						
	Tarn et Garonne	2,4	1,6	0,8	0,7	108	86	35	33	106	84	31	30	33	14	98%	100%						
	Andere	1,8	1,8	0,5	0,4	42	48	17	35	38	30	4	15	18	3	63%	51%						
	Armagnac	4,1	2,2	4,1	2,2																		
	Totaal	70,1	59,3	-15%	36,6	31	-15%	3501	3505	0%	1465	1330	-9%	1614	1682	427	4%	968,3	976,2	190,2	1%	48%	73%

**Figuur 5: Evolutie oppervlakte en opbrengst van de wijngaarden van de Sud-Ouest (eigen tabel gebaseerd op gegevens van FranceAgriMer (12))**

Om het aandeel van de oppervlakte van de wijngaarden van de Sud-Ouest te vergelijken met de rest van Frankrijk baseren we ons op hetzelfde rapport van FranceAgriMer (12). We rekenen de oppervlakte voor cognac en armagnac niet mee (Figuur 6). Hieruit blijkt dat de oppervlakte in percentage ongeveer gelijk gebleven is over de laatste 10 jaar en ongeveer 8% bedraagt voor het totaal en ongeveer 6% voor de AOP-wijnen. De hoeveelheid geproduceerde wijn is percentueel iets hoger, wat erop wijst dat de rendementen gemiddeld iets hoger zijn dan in de rest van Frankrijk. Maar dit komt vooral door het grotere aandeel in de niet-AOP-wijnen. Voor de AOP-wijnen ligt het aandeel eveneens op 6%. Opmerkelijk is ook het hogere aandeel in de totale opbrengst in 2012, nl. 10%. Bij nadere analyse van de cijfers over de verschillende jaren blijkt echter dat dit komt omdat 2012 in het algemeen een jaar van geringe opbrengsten was in Frankrijk. In de Sud-Ouest was de opbrengst ook lager dan de jaren daarvoor, maar niet in dezelfde mate. Vele tabellen die men kan vinden houden ook rekening met de wijn die gebruikt wordt voor de cognac. Die productie bedraagt ongeveer 7 miljoen hl per jaar. Zij wordt dikwijls bij de productie van wijn in de Sud-Ouest opgeteld terwijl die zonder cognac ongeveer 3,5 miljoen hl bedraagt. Als we de cognac zouden meerekenen stijgt het aandeel van de Sud-Ouest tot 26% voor het totaal van de wijnen en tot zelfs meer dan 40% voor de witte.